

Міністерство Аграрної Політики України
Подільський державний аграрно-технічний університет
Інститут бізнесу і фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку

Мудра Тетяна Анатоліївна

***Облік витрат та калькуляція
собівартості в цукровому
виробництві***

*(на матеріалах „Городоцький цукровий завод” м. Городок
Хмельницької області)*

зі спеціальності 8. 050106 ”Облік і аудит”

ДИПЛОМНА РОБОТА

Науковий керівник:

К.е.н., доцент _____ Слободян В.Д.

Кам’янець-Подільський

2006

Зміст

Вступ.....	3
1. Теоретичні засади побудови обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.....	8
1.1. Витрати та собівартість як економічні категорії та об'єкти обліку і калькулювання.....	8
1.2. Методи обліку витрат та обчислення собівартості продукції.....	21
1.3. Калькулювання виробничої собівартості готової продукції.....	27
1.4. Нормативно-правова база обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.....	32
2. Облік витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції в цукровій промисловості.....	41
2.1. Організаційні і галузеві особливості цукрового виробництва та їх вплив на побудову обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції.....	41
2.2. Облік витрат на виробництво продукції.....	51
2.2.1. Облік прямих витрат в складі собівартості продукції.....	51
2.2.2. Облік непрямих витрат на виробництво продукції	55
2.2.3. Зведений облік витрат виробництва та калькулювання собівартості.....	58
3. Удосконалення обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції на підприємстві.....	69
3.1. Вдосконалення організації і обліку переробки та калькулювання собівартості цукрового буряка шляхом використання давальницької схеми....	69
3.2. Використання інформаційних технологій в обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції.....	78
3.3. Визначення стратегічних особливостей діяльності шляхом аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку.....	91
Висновки і пропозиції.....	113
Список використаної літератури.....	118
Додатки.....	124

ВСТУП

Актуальність теми.

В умовах ринкової економіки бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління виробничими і комерційними структурами, знаряддям контролю за раціональними і економічним використанням ресурсів з метою досягнення комерційного успіху і виконання фінансових обов'язків перед державою.

Опанування знаннями бухгалтерського обліку, контролю і аналізу господарської діяльності з метою виявлення слабких місць у роботі підприємств і знаходження шляхів подальшого покращання їх роботи є головною метою керівника підприємства, менеджера, економіста, бухгалтера.

Удосконалення побудови своєчасного і достовірного бухгалтерського обліку нерозривно пов'язане з вирішенням актуальних завдань в галузі економіки, виявленню внутрішньогосподарських резервів підприємств, запобіганню зловживанням і перевитратам, зниженню собівартості продукції, підвищенню продуктивності праці, рентабельності виробництва (робіт, послуг), досягненню комерційного успіху сприяють чітко налагоджений облік і контроль.

Бухгалтерський облік повинен всебічно і повно охоплювати та систематизувати господарську діяльність виробничо-комерційного підприємства, об'єднання, забезпечувати управління інформацією, здатною контролювати і оцінювати їх господарську діяльність.

Чітка побудова бухгалтерського обліку підвищує роль його як основного засобу контролю за додержанням режиму економії і комерційного успіху в усіх підприємствах.

Необхідність реформування системи бухгалтерського обліку в Україні викликана об'єктивними факторами реформування всього економічного сектора держави та формуванням нових видів економічних стосунків між суб'єктами господарювання. Крім того, Україна, як Європейська держава повинна тримати курс всесторонньо інтеграцію у світове господарство, що і стало головним

фактором, який обумовив розробку та прийняття законодавчих актів направлених на реформування системи бухгалтерського обліку в Україні та приведення її до міжнародних стандартів.

Початком реформування системи бухгалтерського обліку в Україні вважається Постанова Кабінету Міністрів від 28.10.1998 р. «1706 «Про затвердження програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів».

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 і зареєстровано у Міністерстві юстиції України 19 січня 2000 р. за 27/4248. Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім банків і бюджетних установ).

Згідно Положення (стандарту) 16 «Витрати» витратами звітного періоду визначаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власником), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Перехід виробництва на ініціативний шлях розвитку передбачає прискорення темпів економічного росту, посилення режиму економії і ресурсозбереження.

Важливе значення відіграє науково-обґрунтований бухгалтерський облік витрат виробництва, що формує інформацію про використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, собівартості виробництва і реалізації, а в кінцевому результаті показники ефективності роботи підприємства і об'єднань.

Облік затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції має найбільшу специфіку в зв'язку з особливостями технології виробництва на підприємствах різних галузей і підгалузей промисловості.

Поряд з необхідністю вивчення загальних завдань організації і методології обліку і калькулювання собівартості в переробній промисловості виникає суттєва необхідність засвоєння тих особливостей формування затрат, розподілу комплексних витрат, прийомів і способів калькулювання собівартості виробів, які визначаються галузевими факторами.

Витрати визначаються витратами певного періоду одночасно з визнаннями доходу, для отримання якого вони здійсненні.

Треба відзначити, що успіх підприємства залежить від формування собівартості з кількох причин:

1) витрати на виробництво виробу виступають найважливішим елементом при визначенні справедливої і конкурентноспроможної продажної ціни;

2) інформація про собівартість продукції часто лежить в основі прогнозування і управління виробництвом і витратами;

3) знання собівартості необхідно для визначення сальдо матеріальних рахунків на кінець звітної періоду.

Метою обліку собівартості продукції є своєчасне, повне і достовірне визначення фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, а також контроль за використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів та інших витрат. Дані обліку витрат на виробництво продукції використовуються для визначення результатів діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому, фактичної ефективності організаційно-технічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва, для планово-економічних і аналітичних розрахунків.

Неперевершений поточний облік витрат в місцях виникнення затрат, виявлення можливих відхилень від встановлених норм, причин, винуватців цих відхилень повинен задовільнити потреби оперативного управління виробництвом.

В основі організації обліку витрат на виробництво лежать наступні принципи:

- документування витрат і повне їх відображення на рахунках обліку виробництва;
- групування витрат по об'єктам обліку і місцям їх виникнення;
- відповідність об'єктів обліку витрат з об'єктами калькулювання собівартості продукції, показників обліку фактичних витрат з нормативними, плановими;
- розширення кола витрат, які відносяться на об'єкти обліку за прямим призначенням;
- здійснення оперативного контролю за витратами виробництва і формуванням собівартості продукції.

Як показує практика, багато теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними. Крім того, облік і аудит виробництва і калькулювання собівартості потребує комп'ютеризації.

Все вищевказане підтверджує актуальність вибраної теми даної дипломної роботи.

Метою даної дипломної роботи є вивчення організації та методології бухгалтерського обліку і аудиту витрат на виробництво та калькулювання собівартості цукрового буряка в сучасних ринкових умовах.

Виходячи з поставлених цілей, можна сформулювати основні завдання дипломної роботи:

- розглянути теоретичні аспекти обліку витрат і собівартості продукції;
- проаналізувати організацію обліку витрат і собівартості на практиці конкретного підприємства, виявити недоліки й труднощі обліку;
- запропонувати власні шляхи вдосконалювання організації обліку витрат і калькулювання собівартості.

Для вирішення перерахованих вище завдань об'єктом дослідження було обрано Городоцький цукровий завод.

Основними джерелами інформації при написанні дипломної роботи служили матеріали нормативних документів і інструкцій КМУ, Мінфіну

України постанови законодавчої і виконавчої влади України з питань виходу промисловості з економічної кризи та підвищення рівня виробництва, науково-популярні статті періодичних видань, праці українських та російських вчених-економістів Н.М. Ткаченко, В.П. Завгороднього, В.Я. Савченка, О.В. Єфімової, А.Д. Шеремета, Р.С. Сайфуліна, Стоянової Є.С. та багатьох інших.

При написанні роботи було використано плани, дані первинного, аналітичного і синтетичного бухгалтерського обліку, звітні показники та установчі документи даного підприємства.

В підготовці роботи використовувалися монографічний, абстрактно – логічний та інші методи дослідження.

Дану дипломну роботу виконано на 117 сторінках машинописного тексту, робота містить 3 розділи, 12 таблиць, 8 рис., текстову частину підкріплено додатками.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені теоретичні та практичні дослідження по Городоцькому цукровому заводу (м. Городок Хмельницької області) дозволяють зробити наступні висновки:

1. Успіх підприємства залежить від формування собівартості з кількох причин: 1) витрати на виробництво виробу виступають найважливішим елементом при визначенні справедливої і конкурентноспроможної продажної ціни; 2) інформація про собівартість продукції часто лежить в основі прогнозування і управління виробництвом і витратами; 3) знання собівартості необхідно для визначення сальдо матеріальних рахунків на кінець звітного періоду.

2. В теорії бухгалтерського обліку і в літературі щодо співвідношення категорій "издержки" виробництва та собівартість необхідно зазначити, що лише при їх розмежуванні, економічний зміст собівартості характеризується об'єктивно. В економічній літературі це співвідношення трактується по-різному: "издержки" менші за собівартість і дорівнюють витратам функціонуючого підприємства, які обов'язково відшкодовуються, та частці додаткового продукту; "издержки" виробництва дорівнюють собівартості; "издержки" виробництва більші за собівартість; "издержки" виробництва більші за собівартість і дорівнюють вартості (собівартість розглядається як частина вартості).

3. Вважаємо, що вартість та собівартість є різнопорядковими категоріями, і в зв'язку з цим розуміння собівартості як частини вартості не є коректним.

4. Економічна суть собівартості міститься в тому, що вона акумулює в грошовій формі всі фактичні витрати конкретного підприємства для забезпечення процесу простого відтворення.

5. Категорія собівартість є категорією індивідуального виробництва і індивідуальна собівартість не є складовою суспільних витрат виробництва, або вартості, а середньогалузева собівартість також не є безпосередньо часткою

вартості, а може тільки слугувати орієнтиром для державного регулювання цінових пропорцій. Значущість категорії собівартості підкреслюється всіма науковцями впливом на рівень витрат і відповідно необхідністю постійного контролю за її формуванням.

6. Як економічна категорія собівартість є об'єктивною і в ринкових умовах, а її суть полягає в меті відокремлення витрат, що відносяться на собівартість запасів або безпосередньо на витрати періоду. З цього приводу, собівартість продукції можливо визначити як виробничі витрати, що включені в оцінку запасів. Такий підхід безпосередньо відповідає офіційній регламентації принципу відповідності, згідно з яким у звітному періоді відображаються лише видатки, які виникли для одержання доходу в звітний період (П(С)БО 1, МСБО 2).

7. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) визначається П(С)БО 16 і складається з:

а) виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду і складається з:

- прямих матеріальних витрат;
- прямих витрат на оплату праці;
- інших прямих витрат;
- загальновиробничих витрат;

б) нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;

в) наднормативних виробничих витрат.

8. Для цілей формування внутрішньої звітності та ціноутворення є необхідність визначати середню собівартість, яка представляє собою: - змінні витрати на одиницю; змінні та постійні витрати на одиницю.

9. Методика і загальноприйнята практика організації обліку виробничих витрат та порядок визначення фактичної собівартості продукції базуються на групуванні витрат з виготовлення продукції за видами виробів, місцями виникнення витрат, за об'єктами обліку та об'єктами калькулювання собівартості у розрізі аналітичних статей витрат, що передбачає взаємозв'язок обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та їх зумовленість.

10. Витрати, пов'язані з виробництвом продукції, під час обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в цукровій промисловості групуються за статтями: сировина та основні матеріали; попутна продукція (вираховується); допоміжні матеріали на технологічні цілі; паливо і енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; відрахування на соціальні заходи; витрати на утримання та експлуатацію устаткування; загальновиробничі витрати; зміна залишків незавершеного виробництва і напівфабрикатів (додається "+", віднімається "-").

11. Існують різні підходи щодо класифікації калькуляцій. Найбільш поширеними є: за призначенням та часом складання; за рівнем охоплення витрат та їх місцем; за характером виробництва; за характером вихідних даних; за способами калькулювання.

Щодо практичних аспектів досліджень, то варто відзначити наступне.

Технологічна якість основного ресурсу - цукрового буряка залежить від багатьох факторів, вплив на які мають як постачальники, так і переробники, а саме:

- чинників генетичних, залежних від виробників насіння;
- агротехнічних умов - сівозміни, оранки, терміну посіву і посівної техніки, густоти посадки рослин, способу обробки, удобрення і внесення гербіцидів - які залежать від плантаторів;
- кліматичних умов (незалежний чинник);
- зберігання буряків (в компетенції заводу).

Більшість названих агротехнічних параметрів повинна забезпечити оптимальні показники технологічної якості основного ресурсу - цукрового буряка. Врахування цих параметрів потребує їх відображення в первинній документації. Для забезпечення цукрових заводів більш якісною сировиною є доцільним контроль вже на стадії формування фонду посівного матеріалу за бурякосіючими господарствами. В процесі збереження буряків дуже важливим є підготовка буряків до переробки, що залежить від якості посівного матеріалу.

На рівні цукрозаводу, на наш погляд, є необхідним надання кредитних

ресурсів одночасно з можливістю постійного контролю за цільовим характером його використання в бурякосіючих господарствах.

Діюча методика аналізу якості цукросировини на ПП "Городоцький цукровий завод" базується на використанні лінії Рюпро та УЛС-1, які і фізично і морально застаріли і дають можливість лише дуже орієнтовано оцінити сировину.

З розвитком різних форм господарювання і реструктуризації бурякосіючих господарств значно збільшилась кількість здавальників цукросировини, що вимагає значного збільшення кількості аналізів. Тобто, потужність цих ліній повинна бути збільшена. Неможливість об'єктивної оцінки сировини при прийманні призводить до значних втрат буряків та зниження їх цукристості при проходженні від приймання до переробки. Ці обставини необхідно врахувати при формуванні моделі інформаційного забезпечення управління витратами з придбання основного ресурсу.

Економічний аналіз в цукроварінні потребує удосконалення. В першу чергу необхідним є розробка і впровадження базових моделей саме оперативного аналізу, що є важливим в умовах організаційної перебудови галузевого управління.

Важливим є проведення аналізу на стадії посівів щодо потенційної якості сировини, в результаті чого складається графік копання буряків на кожній площі.

Вважаємо необхідним контролювати санітарний стан устаткування площадок його обслуговування, каналів та підпільних збірників, систематично обробляти їх ефективними антисептиками з пролонгованою дією, для чого необхідно запровадження ведення журналу санітарного стану.

Галузеві особливості цукроваріння зумовлюють високу матеріаломісткість виробництва, в структурі собівартості найбільшу питому вагу займають сировина і паливо. В останні роки значно збільшилась доля витрат палива.

Вважаємо, що раціональне використання паливно-енергетичних

ресурсів є одним із найпріоритетніших завдань. Проблемами енергозбереження для цукрових заводів займається Інститут проблем енергетики в харчовій промисловості яким розроблено теоретичну базу удосконалення систем енергопостачання.

Вивчення досвіду заводів, що мають позитивні результати в цьому напрямку, дозволяє визначити шляхи зменшення витрат палива у цукробуряковому виробництві:

- організація ритмічної роботи переробки;
- організація оперативного управління витратами палива на підставі позмінного контролю за витратами газу, коксу і дотриманню технологічного процесу переробки буряків. Реалізація цих заходів можлива за умовою адекватної побудови обліку і контролю.

На досліджуваному підприємстві спостерігається лише використання комп'ютерної техніки як допоміжного інструмента у веденні обліку. Тобто, облік на підприємстві не є автоматизованим, а його механізація відбувається в формі ведення у комп'ютерному вигляді журналів-ордерів, Головної книги та окремих групувальних відомостей і звітів (розрахункові листки, реєстр накладних, відомість здачі цукрових буряків по господарствах і районах, заключний звіт про приймання, зберігання і здачу в переробку цукрових буряків)

Для подальшого вдосконалення обліку ми пропонуємо придбати перевірений часом пакет прикладних програм "1С: бухгалтерія".

1. Програма 1С: Бухгалтерія є універсальною бухгалтерською програмою і призначена для ведення синтетичного й аналітичного бухгалтерського обліку по різноманітних розділах. Програма надає можливість ручного й автоматичного запровадження проводок. Всі проводки заносяться в журнал операцій. При перегляді проводок у журналу операцій їх можна обмежити довільним тимчасовим інтервалом, групувати і шукати по різноманітних параметрах проводок.

2. Вказаний пакет прикладних програм працює в режимі реального часу, тобто в комп'ютері створюється певна економічна модель життя підприємства. Будь-які зміни, які відбуваються в реальному житті знаходять своє відображення і в моделі, так як виписка всіх документів здійснюється через базу даних ПЕОМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Завгородний В.П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита. - К. : А.С.К., 1998. - 768 с.
2. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. Посібник. - К.: Знання, 2004. - 377с.
3. Бруханський Р.Ф. Організація бухгалтерського обліку в умовах реструктуризації сільськогосподарських підприємств // Придніпровський науковий вісник. – 1998. – № 100 (167). – С. 55-59.
4. Бруханський Р.Ф. Специфіка організації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських акціонерних товариствах // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Київ : ІАЕ, 2000. – С. 619-621.
5. Бруханський, Р. Ф. Особливості концепції дивідендної політики сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Наука молода. – 2003. – Вип. 1. – С. 73-78.
6. Бундюк А. М. Бухгалтерський і податковий облік на підприємствах України: Посібник. - О., 2004. - 199с.
7. Бухгалтерский учет: нормативная база / Я. Кавторева (сост.), Ф. Федорченко (сост.). - 10. изд., перераб. и доп. - Х. : Издательский дом "Фактор", 2004. - 523 с.
8. Бухгалтерский словарь. - 2-е изд., доп. - М.: Финансы и статистика. -1996.- 208 с.
9. Велш Глен Л., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку / Пер. з англ. О.Мінін, О. Ткач. - К.: Основи, 1977. - 943 с.
10. Вербило О. Ф., Бойко З. І., Кондрицька Т. П., Ярошинський В. М. Бухгалтерський облік: навч. посібник для слухачів ін-тів підвищення кваліфікації аграрних вищих навч. закл. / Національний аграрний ун-т / О.Ф. Вербило (ред.). - К. : НАУ, 2004. – 424 с.
11. Відродження та розвиток матеріально-технічної бази буряківництва в

Україні / В. В. Іванишин, П. О. Войтюк // Економіка АПК. – 2006. - № 6. – С. 11-18.

12. Вказівки про склад і порядок заповнення облікових реєстрів малими підприємствами, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 31.05.96 р. № 112.

13. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для бухгалтерів відкритих акціонерних товариств та інших підприємств-учасників фондового ринку. Семінар-тренінг для викладачів / С. Голов та ін. (уклад.); ФПБіАУ, Український інститут розвитку фондового ринку. - К.-1999.-296с.

14. Вуд Ф. Бухгалтерский учет для предпринимателей т.4 / Пер. с англ. Тарусин Д.Ю. - М.: „Х.Г.С.". - 1993. - с. 414.

15. Гайбура Ю.А. Роль особистих виробництв у прискоренні соціально-економічного розвитку села // Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу. Тези Міжнародної науково–практичної конференції, присвяченої пам'яті професора Євгена Храпливого. – Львів, 1999. – С. 38–39.

16. Гайбура Ю.А. Соціальна сфера села: еколого-економічні особливості // Еколого-економічні проблеми розвитку АПК: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-й річниці конференції ООН з питань охорони навколишнього середовища та розвитку, 25-27 вересня 2002 р. – Т. 2. – Львів : Львівський державний аграрний університет, 2002. – С. 214-220.

17. Гарасим П.М. Наскрізнні блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку / Гарасим П.М., Бруханський Р.Ф., Хомин П.Я. – Тернопіль: Астон. – 2003. – 368 с.

18. Гарасим П. М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві : навч. посібник / П. М. Гарасим, Г. П. Журавель, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. – Тернопіль, 2005. – 464 с.

19. Гарасим П.М. Наскрізнні блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку / П. М. Гарасим, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. – Тернопіль : Астон. – 2003. – 368 с.

20. Даньків Й.Я., Лучо М.Р., Остап'юк М.Я. Бухгалтерський облік у галузях

економіки: Навч. посіб.. - К. : Знання-Прес, 2003. - 206с.

21. Екологічне та біоенергетичне обґрунтування концепції створення інтегрованих агроекотехнологій та комплексу машин для їх реалізації / В. В. Іванишин, В. С. Таргоня, Т. Л. Бабинець // Нетрадиционное растениеводство. Эниология. Экология и здоровье : матер. XIV междунар. симпоз., (Алушта, 3-11 сентяб. 2005 г.). – Симферополь, 2005. – С. 148-153.
22. Жук В. М., Загоруй Г. І., Шоцька І. В., Бутнік-Сіверський О. Б., Гайдук Т. Г. Бухгалтерський облік на підприємствах АПК / В.М. Жук (ред.). - К., 2004.- 856с.
23. Закон України «Про підприємництво» від 07.02.91 р. № 698, введений в дію Постановою Верховної Ради № 785-ХІІ від 26.02.91 р., із змінами та доповненнями.
24. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", із змінами та доповненнями від 16.07.99 р. № 996-ХІУ.
25. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", із змінами і доповненнями від 22.05.97 р. № 283/97-ВР.
26. Закон України «Про систему оподаткування» від 25.06.91 р. № 125.
27. Іванишин В.В. Економічний механізм формування та функціонування лізингових відносин // Економіка АПК. – 2002. - № 11. – С. 49-53.
28. Іванишин В.В. Роль технічних засобів у розвитку аграрного виробництва в контексті ефективності їх використання // Економіка АПК. – 2003. - № 6. – С. 3-9.
29. Іванишин В.В. Становлення державного лізингу в агропромисловому виробництві // Економіка АПК. – 2002. - № 9. – С. 74-79.
30. Іванишин В.В. Стратегическое управление предпринимательской деятельностью / А.Коваленко, В.Иванишин // Тр. Одесского гос. политех. ун-та. – Одесса, 1998. – Вып. 2 (6). – С. 217-219.
31. Іванишин В.В. Стратегія розвитку сільського господарства через призму впровадження сучасних технологій // Техніка АПК. – 2005. - № 10-11. – С. 6.
32. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті,

затверджена НБУ 21.01.2004 р. № 22.

33. Інструкція про порядок відкриття, виконання і закриття рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена НБУ 12.11. 2003 р. №492 зі змінами.

34. Інструкція про порядок заповнення форм річного бухгалтерського звіту підприємства, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 18.08.95 р. № 139, зі змінами та доповненнями.

35. Кім Г., Сопко В. В., Кім С. Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 440 с.

36. Ковальчук Н.В. Звітність в світлі концепцій бухгалтерського обліку // Аграрна наука селу : Збірник наукових праць ПДАТА. 2000. – Вип. 8., Т. 2. – С. 319-321.

37. Ковальчук Н.В. Управлінський аспект бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств // Аграрна наука – селу : Збірник наукових праць ПДАТА. – 1998. – Вип. 6. – С.182-183.

38. Ковальчук Н.В. Управлінський аспект бухгалтерської звітності сільськогосподарських підприємств // Аграрна наука – селу : Збірник наукових праць ПДАТА. 1998. – Вип. 6. – С. 182-183.

39. Ковальчук Н.В., Слободян В.Д. Бухгалтерська звітність в системі інформаційного забезпечення // Економіка АПК. 1998. – № 12. – С. 35–39.

40. Лисюк О.М., Михайлова Т.П., Чацкіс Ю.Д. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: Навч. посіб. для студ. екон. спец, денної та заочної форм навчання / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. Кафедра бухгалтерського обліку. - Донецьк, 2003. – 444 с.

41. Лишиленко О В. Бухгалтерський облік: Підруч. для студ. вищ. навч. закл.. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 632с.

42. Лукава І.М. Оцінка наукового забезпечення обліку виробництва продукції / І.М. Лукава, Т.В. Дідоренко // Формування економічних відносин в умовах ринку. Збірник наукових праць. – Тернопіль: ТДЕУ, 2003. – С. 98–

43. Лукава І.М. Підвищення організаційного та методологічного рівня обліку витрат та виходу продукції рослинництва / І.М. Лукава // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Економіка. – Тернопіль : ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2005. – № 19. – С.225–227.
44. Лукава І.М. Ціноутворення як фактор визначення ефективності виробництва і капіталу / І.М. Лукава // Економіка і ринок : облік, аналіз, контроль. Науковий журнал ТАНГ. – Випуск 8. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – С. 90–97.
45. Мельничук О.В., Узгодження бухгалтерського та податкового обліку в умовах реформування економіки // Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. У чотирьох частинах. За ред. П.Т. Саблука. Частина 3. Фінанси і фінансова інфраструктура АПК. Київ : Інститут аграрної економіки, 2001. – С. 431-433.
46. Мельничук О.В. Інтеграція бухгалтерського і податкового обліку через податкові різниці // Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК : тези доповідей конференції. – Харків, 2001. – С. 158-160.
47. Мельничук О.В. Доход в аспекті бухгалтерського і податкового обліку. Збірник наукових праць ПДАТА. – 2000. – № 8. – С. 315-318.
48. Методичні рекомендації із застосування реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356.
49. Місюк В. Документальне оформлення нарахування і видачі заробітної плати // Все про бухгалтерський облік. - 2001. – № 55. – С. 21-22.
50. Місюк М.В. Трансформація соціально-економічної бази виробництва в умовах аграрної реформи. – Харьков : Вестник международного славянского университета. Серия “Экономика”. – 2001 – Т. IV, №3. – С.77-79.
51. Місюк М.В. Організаційно-економічні засади відродження виробництва продовольчої продукції // Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. У чотирьох томах. За ред. П.Т. Саблука. Ч.І. Організаційно-економічні проблеми села. – К. : ІАЕ, 2001. – С. 213-215.

52. Мус Г., Ханшман Р. Бухгалтерський учет : основи, задания, решения. – К - КНЕУ. - 1999. -336 с.
53. Накази Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку з обліку касових операцій» від 15.02.96 р.
54. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета /Пер. с англ. / Под общ. ред. Я. В. Соколова. - 2-е изд. - М: Финансы и статистика, 1994. - 496 с.
55. Основи законодавства про бухгалтерський облік та фінансову звітність / С.Г. Король, Т.І. Чубірко. - Ужгород : ІВА, 2003. -312с.
56. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: навч. посіб. для студ. дистанц. форми навч. / Національний ун-т "Львівська політехніка". Інститут дистанційного навчання. - Л. : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2003. - 188 с.
57. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою правління НБУ від 19.02.2001 р. № 72.
58. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в Україні, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.93 № 250, із змінами та доповненнями.
59. Порядок ведення і складання податкового звіту про результати діяльності виконавця довгострокових договорів (контрактів), затверджений наказом Державної податкової адміністрації України від 31.07.97 р. № 275.
60. Про термін зберігання бухгалтерських документів : Лист МФУ від 29.07.97 р. № 18-4141 // База даних „Ліга і реєстраційний код СО довідника: РЯК-8ВС26918-С89С-4209
61. Рудницький В. С. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень: навчальний посібник / Рудницький В. С., Бруханський Р. Ф., Хомин П. Я. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.
62. Семенишена Н.В. Звітність підприємств : конспект лекцій. – Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2006. – 65 с.
63. Семенишена Н.В., Слободян В.Д., Семенець І.В., Скрябіна Н.А. Фінансовий облік 1 та Фінансовий облік 2 : методичні рекомендації до

вивчення курсу з використанням наочних матеріалів. – Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2007. – 54 с.

64. Серікова Т.М., Понікаров В.Д., Кожанова Є.П., Отенко І.П. Облік, аналіз і аудит: Навч. посібник для студ. екон. спец, усіх форм навчання / Харківський держ. економічний ун-т. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003. - 380с.

65. Скотнікова Л.П., Миланич Т.А., Солодовник О.О. Бухгалтерський облік та фінансова звітність на підприємстві: Навч.-метод, посібник /Харківський держ. технічний ун-т будівництва та архітектури. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2003.- 327с.

66. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 1999. - 448 с.

67. Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.96 р. № 473.

68. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.. - 6. вид. -К. : Видавництво „А.С.К", 2002. - 784с.

69. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Практичний посібник. - К.: Лібра, 1999. - 336 с.

70. Хендриксен З.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. Проф. Я. В. Соколова. - М: Финансы и статистика, 1997. - 576 с.

71. Хорунжак Н. М. Діючі підходи до класифікації галузей національної економіки / Н. М. Хорунжак, Н. М. Зорій // Вісник Львівської комерційної академії. – 2004. – Вип. 16. – С. 447–452.

72. Хорунжак Н. М. Аналіз переваг і недоліків системи документування в умовах автоматизованих інформаційних систем обліку // Наукові записки. – 2003. – Вип. 12. – С. 10–12.

73. Хорунжак Н. М. Гармонізація та стандартизація української системи обліку як необхідна умова ефективного розвитку вітчизняної економіки / І. Д. Бенько, Н. М. Хорунжак / Бухгалтерський облік та господарський контроль:

- минуле, сучасне, майбутнє : тези доп. Міжнар. наук. конф., 16–17 трав. 2002 р. – Житомир : ЖІТІ, 2002. – С. 9–12.
74. Хорунжак Н. М. Роль і місце стандартів в аудиторській діяльності / Н. М. Хорунжак, Г. В. Бойко // Развитие учёта и аудита как основы информационно-аналитической системы предприятия : труды Междунар. науч.-практ. конф., 17–18 декаб. 2005 г. – Харьков : НТУ “ХПИ”, 2005. – С. 77–78.
75. Шарманська В.М. Первинна документація і реєстри бухгалтерського обліку: Навч. посіб. для студ. екон. спец. - К. : Знання-Прес, 2003. - 268с.
76. Яцишин І.М. Аналіз виробничо-економічних показників галузі рослинництва // Наукові записки Тернопільського 70 державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Економіка. – Тернопіль: ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2000. – № 6. – С.130–132.
77. Яцишин І.М. Економічні показники галузі рослинництва в умовах сучасного управлінського обліку // Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції «Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Реформування земельних відносин як процес відродження українського села» (Тернопіль, 29-30 червня 2000 р.) НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Випуск 18. – Львів, 2000. – С. 235 – 244.
78. Яцишин І.М. Синтетичний і аналітичний облік витрат і виходу продукції рослинництва // Науковий журнал Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. – Тернопіль: ТАНГ, 2002. – С. 213 – 217.
79. Яцишин І.М. Удосконалення системи обліку затрат в організації оперативного управління / І.М. Яцишин, І.Г.Яремчук // Формування економічних відносин в умовах ринку. Збірник наукових праць. – Тернопіль: ТДЕУ, 1998. – С. 168 – 182.
80. Яцишин І.М. Управлінський облік і аналіз в галузі рослинництва. – Тернопіль: «Економічна думка», 1999. – 74 с.
81. Яцишин І.М. До питання економічної ефективності сировинних зон цукрових заводів // Вісник Тернопільської академії народного господарства, Випуск 4. – Тернопіль: ТАНГ, 1998. – С. 162–164.